אין פלאַנטער פון לעבן . . .

פון מ. ס.

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם מאָדערנעם אידישן לעבן אין אמעריקע

(פאָרזעצונג)

אירע רייד זיינען געווען פאר איר אזוי פלוצלינג, אז ער האט זיך אויש א צאפל געטאן. אזוי ווי אימיצער וואלט אים מיט אמאל א פאטש געטאן איבערן פנים מיט א נאסער, קאלטער האנט.

— א וואס? — האט ער איבערגעפרעגט.

די נאכט איז געווען קאלט. א שאר־פער ווינט האט געבלאזן און האט אפגעפרישט זיין פנים. לוסי האט זיך ליינגטמיין מיט א מאנטל אויפגעהויבן אויפן האלז.

לוסי איז געווען צופרידן פארטאן מיט זיך, אז זי זאל באמערקן די ענדערונג וואס איז מיט אמאל פארגעקומען מיט איר פאטער. פארקערט, עס האט זי איר אויסגעווינען אין דער פאטער איז עפעס ניט צופרידן און עס האט איר שוין באנג געטאן וואס זי האט אנגע־הויבן דעם שמועס. איינגלאך האט זי דאך ניט געמיינט ערנסט דאס וואס זי האט געזאגט, ווען קוים א מאשין, זי האט דאס בלויז אויסגעזאגט, כדי איבערצוצייגן די שווערע שטימונג.

אבער איצט האט זי שוין ניט גע־קאנט צוריקכאפן אירע רייד אין זי האט אזוי ווי אן חשק, ווייטער גע־זאגט.

— נו, געווים, ווער פארט עס היינט מיקע ציטן מיט דער קאר, מיט דער קאבריי? נאר אדבעטער, האדעאפ־גיסקס, אדער קלוירקס. אפיס מיידל לאך.

— יא, די ביזט אוואדע נערעכט. — האט נארבער איבערגערעדט אזוי ווי צו זיך אליין. — דיין מאמע האט מיר שוין געזאגט אז ער איז א מאטע אין אז ער האט רעכט, ניין. עס איז זיין פליכט צו פארגן אן צו וויסן מיט וועמען זיין קינד גייט אום.

— פארשטייסט — האט ער נעזאגט גוטמוטיק. — עס איז קיין עולה ניט זעסטי שוין, אפילו די מאמע, וואס די זיצט דאך אלע מאל אין הויז, מר. ברוין האט...

די האט זיך פלוצים פארהאסט. אזוי ווי זי האט הרטה געהאט וואס זי האט דעם נאמען דערמאנט.

— איז פארוואס ביזטו שוויין גע־ליבן? — האט דער פאטער איבער־עפרעגט. — מר. ברוין זאגט אוואדע, אז מיר האבן שוין לאנג גערארכט האר־בען אן אוטאמאביל...

— יא. אזוי זאגט ער. — האט לוסי צוגעזעגט מיט א האלב מויל.

מר. נארבער האט א לאך געטאן:

— ער קאן דיר נאך זאגן, אז ער וויל ניט אריינזיצן מיט א מיידל, וואס איר טאטע האט קיין מאשין ניט...

לוסי האט אויך א לאך געטאן, אבער איר קול האט געקלונגען אנגעשטרענגט. ניט נאטירלאך. זי האט געפילט, אז איר פאטער וועט שוין איצט ריידן פון דעם יונגנמאן... פארוואס איז זי אזוי א טובה זי האט געטאן איר פאטער מיט דעם שמועס וואס זי האט פלוצים אנגעפאנגען.

— א מאשין האסטו געזאגט? — האט ער איבערגעפרעגט. און מיט אמאל האט ער דערפילט, א מאדנע לייכטקייט אין א מארגע פרייליכקייט אויפן האראן.

לוסי איז געווען צופרידן פארטאן מיט זיך, אז זי זאל באמערקן די ענדערונג וואס איז מיט אמאל פארגעקומען מיט איר פאטער. פארקערט, עס האט זי איר אויסגעווינען אין דער פאטער איז עפעס ניט צופרידן און עס האט איר שוין באנג געטאן וואס זי האט אנגע־הויבן דעם שמועס. איינגלאך האט זי דאך ניט געמיינט ערנסט דאס וואס זי האט געזאגט, ווען קוים א מאשין, זי האט דאס בלויז אויסגעזאגט, כדי איבערצוצייגן די שווערע שטימונג.

— א מאשין האסט זי שוין ניט גע־קאנט צוריקכאפן אירע רייד אין זי האט אזוי ווי אן חשק, ווייטער גע־זאגט.

— נו, געווים, ווער פארט עס היינט מיקע ציטן מיט דער קאר, מיט דער קאבריי? נאר אדבעטער, האדעאפ־גיסקס, אדער קלוירקס. אפיס מיידל לאך.

— יא, די ביזט אוואדע נערעכט. — האט נארבער איבערגערעדט אזוי ווי צו זיך אליין. — דיין מאמע האט מיר שוין געזאגט אז ער איז א מאטע אין אז ער האט רעכט, ניין. עס איז זיין פליכט צו פארגן אן צו וויסן מיט וועמען זיין קינד גייט אום.

— פארשטייסט — האט ער נעזאגט גוטמוטיק. — עס איז קיין עולה ניט זעסטי שוין, אפילו די מאמע, וואס די זיצט דאך אלע מאל אין הויז, מר. ברוין האט...

די האט זיך פלוצים פארהאסט, אזוי ווי זי האט הרטה געהאט וואס זי האט דעם נאמען דערמאנט.

— נו, נו, ביזט ווערן דארפסטו ניט. — האט מר. נארבער איבערגערעדט נאך מער גוטמוטיק. — איך מיין ניט קיין שלעכטס. אבער א פאטער דארף אכטונג געבן... דארף וואַרענען...

מיט אמאל האט א אלטער שווייס באדעקט זיין פנים און זיין שטערן, וואס רעדט ער פאר א נארישקייטן און פאר א ווילדע רייד... וואס פאר א רעכט האט ער דער לומפ, דער אויס־ווארף, דער וואס האט ערשט מיט איי־ניקע שטונדן צוריק, א יונג מיידל אויס־גלויבט געמאכט, ווי קומט ער צו רויי־דען וועגן פאטערשאפט, וועגן פאטערס רעכט אכטונג צו געבן אויף זיין קינד, ווארנען... ווייסן מיט וועמען זי גייט ארום... עס וואלט אפשר געדארפט זיין פארקערט...

צום גליק זיינען זיי שוין געווען ביי דער הויז. זיי האבן אנגעהויבן ארויס־גיין די טרעפּ. מר. נארבער האט ארויס־גענומען דעם שליסל און האט אנגע־הויבן אויפשליסן די פראנט טיר.

— זע. — האט ער אויסגערופן — מ'איז דאך נאך ליכטיק אין פראנט רום.

ער האט געעפנט די טיר און איז גע־ווארן שטארק איבערראשט. זיין ווייב, זיין טאכטער, איז געווען אין דעם ווייזן שטול, ביים קאמין, ארום אירע פיס דאך זיך געוואלגערט עטלאכע אי־דישע צייטונגען. דער לאמפּ האט גע־ראן אהין, צו שטעלן דארט א מצבה... בעז האט דורך ברוין אויס מיט טעלעגרא־מאמעס געדארפט פארזאגן די אלע גע־זעצלאכע קלייניקייטן פון דער באער־דיקונג און אריינקריגן פון דארט דעם טויט, כדי צו קריגן די אינשורענס וואס איז געווען אויפן פאטערס נאמען.

— די ערשטע עטלאכע טעג נאך דער טראגעדיע אין חוה געווען צעמישט און אזוי ווי גערירט פון זינען. מען האט זי איר ניט געקאנט ריידן אין מען האט איר נאעגט ניט געקאנט צוזיין. בלויז בעז האט געקאנט זיין לעבן איר. זי האט זיך גערוהן פון בעז. האט זיך געוואלט אויסוואראן דורכן פעגסטער. האט געפליהן די האר אין זיך געשלאָ־גען מיט די פיסטן אין קאפּ. די קינ־דער האבן געוויינט חוקנדיק אויף איר. די ווייבער האבן געקרעכצט און גע־ווישט די טרערן פון די אויגן. דער דאקטאר האט געגעבן מעדיצין, צו באר־וואיקן אירע נערוון.

ערשט אויף דער צווייטער וואך האט די יונגע פרוי אנגעהויבן זיך צו באר־איקן אין קומען צו זיך. אין אר ער־שטער גערעדט אין געווען, — שיקאגא. מ'מוז פארן אהין. זי מוז לויפן אהין. זי וועט זיך ניט גלויבן אז ער איז שטארבן, ביז זי וועט עס זעען מיט אירע אייגענע אויגן. זי וועט זיך באראויקן, ביז זי וועט ניט אויסוויינען זיך ביי זיין קבר. ווי אזוי האט זי געקאנט דערלאזן מען זאל אים דארט באגראבן, אין דער פרעמדער, קאלטער ערד, איידער זי האט אים דעם לעצטן קוש געגעבן. ווי אזוי האט זי געקאנט דא זיין, בעת דארט האבן פרעמדע מענשן זיך געפארעט ארום איר מאנס קערפּער אין אים אראפּגעלאזט אין דער קאלטער ערד!..

און פארנדיק אין דער באן, און טראגענדיק זיך אלץ נעענטער און נע־ענטער קיין שיקאגא האט די מיטער ניט אויפגעהערט צו רעדן אין גלויבן, בעז!

— זאלסט עס ניט גלויבן, בעז! זאלסט זיך ניט צוהערן וואס שלעכטע מענשן ריידן און זאגן. דיין פאפא איז געווען א ריינער, א לויטערער מענש, און אומגליק האט מיט אים פאסירט, און אומגליק ניט קיין אנדער זאך.

בעז האט אויסגעהערט זיין מאמעס רייד און האט שטילערהייט צוגעשאָ־קעלט מיט'ן קאפּ, אזוי ווי ער וואלט מסכים געווען מיט אלץ וואס זי האט געזאגט. ער האט געוואוסט, אז דאס וואס זיין מאמע האט געזאגט, איז גע־ווען ניט אזוי אים צו באראויקן און צו פארטרייבן די שלעכטע געדאנקען פון זיין קאפּ, ווי זיך אליין צו באראויקן און צו פארטרייבן פון אים קאפּ די געדאנקען וואס האבן, ענען איר איינ־נעם וויזן, זי געמיטשעט די גאנצע צייט. בעז האט געוואוסט, אז כאטש די מיטער שטייט אזוי איין־פעסט פאר איר מאנ'ס נאמען, האט זי פונ־דעסטוועגן שטיל, ביי זיך אין הארצן, געהאט א גאנצן צווייפל. אין עס דען ניט געווען קלאר ווי דער טאג, אז איר מאן, דער ערלאכער און גוטער לעוו קרייזדער, איז ארומגעפאלן פון גאנצע נאכט מיט אן אויסגעארבעטער פרוי? און ווער פארט עס ארום, שפּעט ביי־נאכט, מיט אזא פרוי, אויף די פינ־סטערע וועגן, ארום שיקאגא? קיין אנ־פרייזנט און באשיצער אויף דער גאנ־צער וועלט... דא ליגט ער, אין דער פרעמד, אין דער אלטער ערד, צווי־שען פרעמדע, ווייטע מתים... פארד־אכטונג געבן... דארף וואַרענען...

מיט אמאל האט א אלטער שווייס באדעקט זיין פנים און זיין שטערן, וואס רעדט ער פאר א נארישקייטן און פאר א ווילדע רייד... וואס פאר א רעכט האט ער דער לומפ, דער אויס־ווארף, דער וואס האט ערשט מיט איי־ניקע שטונדן צוריק, א יונג מיידל אויס־גלויבט געמאכט, ווי קומט ער צו רויי־דען וועגן פאטערשאפט, וועגן פאטערס רעכט אכטונג צו געבן אויף זיין קינד, וואַרענען... וויסן מיט וועמען זי גייט ארום... עס וואלט אפשר געדארפט זיין פארקערט...

— ניין, ניין לאנג. — האט לוסי גלייכן? — האט דער פאטער איבער־עפרעגט. — מר. ברוין זאגט אוואדע, אז מיר האבן שוין לאנג אויסגע־ארבעט מיט א האלב מויל.

— יא. אזוי זאגט ער. — האט לוסי צוגעזעגט מיט א האלב מויל.

מר. נארבער האט א לאך געטאן:

— ער קאן דיר נאך זאגן, אז ער וויל ניט אריינזיצן מיט א מיידל, וואס איר טאטע האט קיין מאשין ניט...

לוסי האט אויך א לאך געטאן, אבער איר קול האט געקלונגען אנגעשטרענגט. ניט נאטירלאך. זי האט געפילט, אז איר פאטער וועט שוין איצט ריידן פון דעם יונגנמאן... פארוואס איז זי אזוי א טובה זי האט געטאן איר פאטער מיט דעם שמועס וואס זי האט פלוצים אנגעפאנגען.

— א מאשין האסטו געזאגט? — האט ער איבערגעפרעגט. און מיט אמאל האט ער דערפילט, א מאדנע לייכטקייט אין א מארגע פרייליכקייט אויפן האראן.

לוסי איז געווען צופרידן פארטאן מיט זיך, אז זי זאל באמערקן די ענדערונג וואס איז מיט אמאל פארגעקומען מיט איר פאטער. פארקערט, עס האט זי איר אויסגעווינען אין דער פאטער איז עפעס ניט צופרידן און עס האט איר שוין באנג געטאן וואס זי האט אנגע־הויבן דעם שמועס. איינגלאך האט זי דאך ניט געמיינט ערנסט דאס וואס זי האט געזאגט, ווען קוים א מאשין, זי האט דאס בלויז אויסגעזאגט, כדי איבערצוצייגן די שווערע שטימונג.

אבער איצט האט זי שוין ניט גע־קאנט צוריקכאפן אירע רייד אין זי האט אזוי ווי אן חשק, ווייטער גע־זאגט.

— נו, געווים, ווער פארט עס היינט מיקע ציטן מיט דער קאר, מיט דער קאבריי? נאר אדבעטער, האדעאפ־גיסקס, אדער קלוירקס. אפיס מיידל לאך.

— יא, די ביזט אוואדע נערעכט. — האט נארבער איבערגערעדט אזוי ווי צו זיך אליין. — דיין מאמע האט מיר שוין געזאגט אז ער איז א מאטע אין אז ער האט רעכט, ניין. עס איז זיין פליכט צו פארגן אן צו וויסן מיט וועמען זיין קינד גייט אום.

— פארשטייסט — האט ער נעזאגט גוטמוטיק. — עס איז קיין עולה ניט זעסטי שוין, אפילו די מאמע, וואס די זיצט דאך אלע מאל אין הויז, מר. ברוין האט...

די האט זיך פלוצים פארהאסט, אזוי ווי זי האט הרטה געהאט וואס זי האט דעם נאמען דערמאנט.

— איז פארוואס ביזטו שוויין גע־ליבן? — האט דער פאטער איבער־עפרעגט. — מר. ברוין זאגט אוואדע, אז מיר האבן שוין לאנג אויסגע־ארבעט אן אוטאמאביל...